

УДК 338.48

**USE OF IMPROVED POST- COVID-19 REHABILITATION
PROGRAMS IN HOTEL ENTERPRISES OF LVIV REGION
ВИКОРИСТАННЯ ВДОСКОНАЛЕНИХ ПОСТКОВІДНИХ РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ
ПРОГРАМ В ГОТЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВЩИНИ**

Boitsova A.I. / Бойцова А.І.*magistrate / магістрант**National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, вул. Володимирська, 68, 01033***Medvid I.M. / Медвідь І.М.***PhD / доктор філософії**ORCID: 0000-0003-2537-2823**National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, вул. Володимирська, 68, 01033***Shydlovska O.B. / Шидловська О.Б.***c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.**ORCID: 0000-0001-5318-1835**National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, вул. Володимирська, 68, 01033***Ishchenko T.I. / Іщенко Т.І.***c.t.s., as.prof. / к.т.н., доц.**ORCID: 0000-0002-5241-5342**National University of Food Technologies, Kyiv, Volodymyrska, 68, 01033**Національний університет харчових технологій, Київ, вул. Володимирська, 68, 01033*

Анотація. У статті розглянута сутність захворювання COVID-19, його найпоширеніші наслідки та проблема людства в необхідності реабілітації після нього. Проаналізовано досвід використання у світових та вітчизняних засобах розміщення постковідної реабілітації. Доведена доцільність вдосконалення існуючих реабілітаційних постковідних програм шляхом додавання до них додаткових нових заходів та впровадження їх в готельних підприємствах Львівщини.

Ключові слова: реабілітація, COVID-19, готель, послуги.

Вступ.

Пандемія COVID-19 триває вже третій рік. Вона вже вразила мільйони людей по всьому світу, які або хворіють, або гинуть через поширення цієї хвороби, або досить довго не можуть оговтатися від її довгострокових наслідків.

Незважаючи на значні досягнення світової науки у вивченні хвороби, методів її запобігання, зокрема розроблення вакцин, та інноваційних методів лікування наслідків хвороби, медичні працівники усього світу продовжують стикатися з багатьма труднощами при наданні якісної медичної допомоги як в процесі активного стану хвороби, так і при лікуванні її наслідків.

Хоча багато людей повністю одужують від COVID-19, наразі існує велика кількість людей, які страждають від довгострокових наслідків вірусу або від так званого «лонг ковіда». Саме для цієї категорії людей, що переохворіли COVID-19, у всьому світі пропонуються програми реабілітації не тільки у лікарнях, а й в оздоровчих та курортних готельних підприємствах. Отже, проведення

постковідної реабілітації у вітчизняних готелях нині є досить актуальним.

Основний текст.

Спалах захворювання COVID-19 розпочався у грудні 2019 у м. Ухань, Хубей, КНР, та визнаний Всесвітньою організацією з охорони здоров'я (надалі - ВООЗ) пандемією 11 березня 2020 року [1].

COVID-19 – це інфекційне захворюванням, спричинене коронавірусом SARS-CoV-2, яке викликає ураження органів дихальної системи людини, часто вражаючи також серцево-судинну, нервову та інші життєво важливі системи. Поширення COVID-19 відбувається через звичайний контакт людини з людиною на відстані в межах 2-х метрів і тому швидко охоплює практично весь світ. Суттєво пришвидшує даний процес постійна мутація вірусу, нові штами якого здатні поширювати хворобу ще швидше, ніж попередні. Деякі нові штами, такі як Delta, Omicron викликають ще більш суттєві ураження життєвих систем людини та ще більш довготривалі наслідки, які наразі широко досліджуються передовими фахівцями зі всього світу.

Дані всесвітньовідомого статистичного порталу «Worldometers», явним чином свідчить про те, що кількість людей у світі, що перехворіли COVID-19, стрімко зростає з початку 2021 року [2].

Нині, за даними сайту ВООЗ, кількість підтверджених випадків захворювання за весь час його розповсюдження у світі становить 470 143 604, з яких кількість смертей від хвороби складає 6 098 713, кількість хворих, що одужали - 400 685 110. Таким чином, у світі наразі нараховується приблизно 5 % людей, що перенесли COVID-19 в тій чи іншій формі тяжкості [3].

За даними згаданого сайту ВООЗ з 3 січня 2020 року по 20 лютого 2022 року кількість підтверджених випадків захворювання за час його розповсюдження в Україні становить 4 928 032, з яких кількість смертей від хвороби складає 107 477, кількість хворих, що одужали - 4 576 452. Отже, в Україні наразі нараховується приблизно 10 % людей, що перенесли COVID-19 в тій чи іншій формі тяжкості [3].

Таким чином, наразі у світі існують сотні, а конкретно в Україні - мільйони людей, що перехворіли на COVID-19.

Як зазначалося вище, COVID-19 має ряд довготермінових наслідків, які спричиняють шкоду здоров'ю людей. До найбільш поширених наслідків після хвороби належать:

- постійна слабкість, втома, зниження працездатності;
- коливання артеріального тиску (гіпертонія або гіпотонія), серцебиття, порушення ритму (аритмія, тахікардія, брадикардія), запалення серцевого м'язу;
- порушення функції легень: ускладнення при вдиху, задишка, нерівномірне дихання;
- зниження апетиту та сприйняття смаку, диспепсія;
- головний біль, біль у м'язах та суглобах;
- погіршення пам'яті, когнітивні порушення;
- астеничний синдром (навіть незначне фізичне навантаження стає нестерпним);

- безсоння або надмірна сонливість;
- апатія, депресія, панічні атаки.

Результати досліджень передових фахівців з питань COVID-19 свідчать про те, що єдиним дієвим способом уникнення зазначених вище довготермінових наслідків та повернення людини до нормального життя є реабілітація [4, 5, 6, 7, 8].

Реабілітація після коронавірусу передбачає ліквідацію наслідків від хвороби та її ускладнень, а саме: пневмонії, порушень роботи шлунково-кишкового тракту після прийому антибіотиків, дисфункції сечостатевої та ендокринної систем.

У кожної людини відновлення після коронавірусу проходить індивідуально. Якщо хвороба протікала легко та не спричинила ускладнень, то достатньо буде просто відпочити декілька тижнів вдома. Якщо ж недуг супроводжувався ускладненнями, а людина перенесла його важко, тоді необхідна ефективна реабілітація.

Реабілітацію після хвороби доцільно проходити в спеціалізованих місцях, а ще краще - в оздоровчих чи курортних готельних підприємствах, які мають відповідні реабілітаційні програми.

Наприкінці 2020 року – на початку 2021 року стала з'являтися інформація щодо успішного впровадження реабілітаційних постковідних програм в готельних підприємствах світу.

Так, готель «Hotel Dieu Shaver» (HDS), розташований в регіоні Ніагари в Канаді, наприкінці лютого 2021 року повідомив, що впроваджено нову інноваційну програму стаціонарної реабілітації після гострої стадії хвороби COVID-19. Були розроблені чіткі критерії прийому пацієнтів у взаємодії з лікарнями регіону Ніагари, щоб чітко визначити тих, кому буде корисна розроблена спеціалізована, міжпрофесійна модель допомоги. Готель HDS спрямовує свою програму для надання реабілітації пацієнтів з опорно-руховими, неврологічними, серцевими, функціональними, когнітивними та дихальними проблемами [9].

Відомо також, що готельне підприємство «Eastern Mirage Hotel» в штаті Нью-Йорк, США, впровадило реабілітаційні програми із застосуванням найновітніших інформаційних технологій, а готель «Grand Hotel Pomorie Medical SPA» в Болгарії з квітня 2021 року пропонує гостям 2 програми фізіотерапії та реабілітації після COVID-19 [10, 11].

Наразі вже багато світових засобів розміщення пропонують гостям послуги постковідної реабілітації. Вони спрямовані на запобігання впливу наслідків захворювання на генетичному рівні та націлені на реабілітацію дихальної, нервової, серцево-судинної систем, подолання втрати тонусу і загальної м'язової слабкості, постійної тривоги і стресу. Для досягнення необхідного результату використовуються вдосконалені інгаляційні апарати, фізіотерапевтичні пристрої для магнітотерапії або пристрої струму високої частоти та індивідуальні лікувальні вправи, які підбирають кваліфіковані фізіотерапевти.

Реабілітація передбачає окремі плани лікування, які повністю відповідають

загальній картині здоров'я гостя та стадії, на якій він перебуває після хвороби.

Закордонні реабілітаційні постковідні програми є ефективними, хоча, на наш погляд, і мають недолік - відсутність програм по очищенню організму людини від токсинів, які часто утворюються в наслідок інтенсивного прийому сильнодіючих медичних препаратів при лікуванні активної фази захворювання на COVID-19. Між тим, впроваджувати такий світовий досвід у готельних підприємствах України цілком доцільно, особливо вищезазначену методику індивідуального підходу до підбору програм реабілітації для кожного гостя. При цьому її слід адаптувати до національних особливостей галузі та за можливості посилити її ефективність за рахунок використання природних ресурсів місцевості та вдосконалення дихальної практики.

На сьогоднішній день в Україні постковідні реабілітаційні програми пропонуються в багатьох засобах розміщення по всій країні. Найбільш популярні з них: готелі «Rixos Prykarpattya», «Mirotel», «Шале Грааль», «Світязь» (м. Трускавець), «Санта Марія» (сmt Східниця), санаторії «Карпати», «Шахтар», «Кришталевий Палац», «Молдова», «Женева» (м. Трускавець). До програм реабілітації більшості готельних підприємств входять, зокрема: біоімпедансометрія, СПА-Ефференс - відновлення після медикаментозної терапії, детокс капсула YASHI DOME, пресотерапія, вакуумно-роликаний масаж, підводний душ-масаж, обгортання, лімфодренажний масаж, скандинавська ходьба, консультація психолога, тренування (пілатес, бодіфлекс), відвідування хамаму, соляної кімнати, дихальна гімнастика, ручний масаж грудної клітини, вакуумний масаж грудної клітини, флоатинг, що можуть супроводжуватися підтримкою такими препаратами як Мелатонін, Вітамін Д, Вітамін С, Магній, Цинк, Глутатіон [12].

Охарактеризовані вище реабілітаційні заходи в засобах розміщення України також можна визнати ефективними. Але, на наш погляд, в багатьох програмах по очищенню організму людини не використовуються, в повній мірі, природні ресурси України, зокрема, наявні на деяких її геолокаціях мінеральні води та існуючі програми, зазвичай, є вузько спрямованими і не передбачають індивідуального підходу к підбору програм реабілітації для кожного гостя.

Тому вважаємо доцільним вдосконалити відомі постковідні реабілітаційні програми шляхом додавання до них додаткових нових заходів, а саме:

- реабілітаційних заходів, що базуються на використанні лікувальних засобів природних джерел, таких як вживання природної мінеральної води для очищення організму від токсинів, які часто утворюються в наслідок інтенсивного прийому сильнодіючих медичних препаратів при лікуванні активної фази захворювання на COVID-19;

- реабілітаційних заходів, ефективність яких доведена останніми дослідженнями сучасної науки, таких як використання східних практик, в тому числі пранаями.

Для впровадження вдосконалених постковідних реабілітаційних програм пропонуємо обрати готельні підприємства курортного міста Трускавець Львівської області, оскільки це місто - один з найдавніших бальнеологічних курортів нашої країни, на території якого присутня велика кількість запасів

підземних мінеральних вод із чотирнадцятьма природними джерелами. Гості цього міста мають можливість споживати такі мінеральні води, як «Нафтуся», «Марія», «Софія», «Броніслава», «Юзя». Кожна з цих вод має свої властивості та може призначатися для окремих видів реабілітації [12].

Географічні природні ресурси та лікувальна база м. Трускавець також є цілком придатними для реалізації програми реабілітації після COVID-19, що полягає у використанні східних практик для реабілітації органів дихання, укріплення здоров'я та відновлення психоемоційного стану.

Аналіз літературних джерел свідчить про велику ефективність застосування так званих східних практик, зокрема йоги, Тай-Ци, Цигун в процесі реабілітації людей, що перехворіли на COVID-19 [13, 14, 15].

Серед перерахованих практик пропонуємо використовувати пранаяму, яка є особливою дихальною гімнастикою на базі йоги та яка є найбільш ефективною для реабілітації пацієнтів, що перехворіли на COVID-19 серед інших видів йоги, що було науково доведено індійськими вченими [13].

Пранаяма покращує функцію дихання, фізичну форму та пізнання. Вона є настільки ж ефективною, як і дихальний апарат з негативним тиском, який використовується для тренування м'язів на вдиху у слабких літніх людей. Літні пацієнти переносять пранаяму краще, ніж дихальні апарати. За допомогою застосування асан йоги спостерігається навіть збільшення об'єму легень на видиху та розширення грудної клітини. Крім того, заняття пранаямою збільшує експресію оксиду азоту через гудіння та збільшує кількість вуглекислого газу за рахунок тривалого видиху, запобігаючи таким чином коагулопатії.

Шість тижнів занять пранаямою сприяють розслабленню, зменшенню стресу та тривоги та поліпшенню психічного здоров'я. Заняття пранаямою покращують якість життя, сприяючи зміцненню м'язів, гнучкості, покращуючи дихальну та серцеву функції, зменшуючи тривожність під час стресу та покращуючи сон.

Також вибір впровадження практики пранаями ґрунтується на тому, що на відміну від таких, менше розповсюджених, практик як Тай-Ци та Цигун, вона має базу кваліфікованого персоналу, зокрема, у м. Трускавець та, у розташованому поряд, м. Львів. Мальовничі природні краєвиди курорту разом з чистим повітрям та гарною екологією здатні посилювати релаксаційні та енергетичні ефекти занять пранаямою та сприяти кращій реабілітації.

Враховуючи все вищенаведене, пропонуємо застосувати охарактеризовані вище програми реабілітації, а саме вживання мінеральних природних вод та заняття пранаямою у програмах оздоровлення, що містять інші відомі традиційні реабілітаційні заходи.

В якості відомих традиційних заходів, виходячи з аналізу закордонних та вітчизняних програм реабілітації, пропонуємо використовувати: інгаляційну терапію, вакуумно-роликаний масаж, лімфодренажний масаж, скандинавську ходьбу, тренування (пілатес, бодіфлекс), відвідування хамаму, соляної кімнати, лікувальний масаж грудного відділу, лікувальний масаж спини, вакуумний масаж грудної клітини, психотерапію, лікувальний масаж животу, когнітивну терапію, які можуть супроводжуватися підтримкою такими препаратами як

Мелатонін, Вітамін Д, Вітамін С, Магній, Цинк, Глутатіон.

На основі проведення кількісного та якісного аналізу наслідків хвороби COVID-19, а також дослідження існуючих реабілітаційних постковідних програм, які впроваджені як в Україні так і закордоном, з детальним аналізом їх недоліків та переваг, нами були вдосконалені вже існуючі програми для реабілітації гостей після COVID-19 (таблиця 1).

Таблиця 1 – Основа вдосконалених реабілітаційних постковідних програм

Ускладнення після COVID-19	Реабілітаційні заходи
Реабілітаційна постковідна програма № 1	
Порушення функції органів дихання	Інгаляційна терапія
	Лікувальний масаж грудного відділу
	Пранаяма
	Соляна кімната
	Озонотерапія
Реабілітаційна постковідна програма № 2	
Порушення функції органів серцево-судинної системи	Лікувальний масаж грудного відділу, лікувальний масаж спини
	Пранаяма
	Магнітотерапія
	Вживання мінеральної води «Нафтуса»
Реабілітаційна постковідна програма № 3	
Порушення функції кишково-шлункового тракту	Вживання мінеральної води «Нафтуса»
	Пранаяма
	Лікувальний масаж животу
Реабілітаційна постковідна програма № 4	
Порушення психоемоційного стану	Психотерапія
	Пранаяма
	Вживання мінеральної води «Юзя»
	Електрофорез

Узагальненими цілями обраних програм оздоровлення є:

- усунення можливості ускладнення і негативних наслідки хвороби;
- налагодження роботи внутрішніх органів і систем, які постраждали від впливу вірусу;
- зміцнення здоров'я та імунітету;
- підвищення працездатності, щоб людина могла спокійно повернутися до повноцінного життя.

Вважаємо, що складання індивідуальної програми реабілітації повинно починатися з консультацій з терапевтом, а якщо необхідно, з вузькопрофільними фахівцями. При складанні індивідуальної програми реабілітації потрібно враховувати як результати зазначених консультацій, так й особисті бажання гостя та/або його фінансові можливості. Основою для створення індивідуальної програми фізіотерапії та реабілітаційних процедур можуть бути запропоновані нами вдосконалені програми, які складатимуться в залежності від поточного стану організму та його потреб.

Висновок.

На нашу думку, впровадження вдосконалених програм реабілітації в готельних підприємствах м. Трускавець та можливість їх індивідуального

комбінування можуть суттєво підвищити ефективність реабілітації мільйонів мешканців України та гостей із-за кордону, що перехворіли на COVID-19.

Література:

1. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.who.int/>
2. Worldometers. Coronavirus Worldwide Graphs [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
3. COVID-19 Coronavirus Pandemic [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>
4. Iton, The COVID-19 rehabilitation pandemic / Iton, Miles Witham, Ruth Ten Hove // Age and ageing 49, 2020. - No. 5. – P. 696-700.
5. De Biase, The Stanford Hall consensus statement for post-COVID-19 rehabilitation / De Biase, Sarah, Laura Cook, Dawn A. SkeBarker-Davies, Robert M., Oliver O'Sullivan, Kahawalage Pumi Prathima Senaratne, Polly Baker, Mark Cranley, Shreshth Dharm-Datta, Henrietta Ellis et al // British journal of sports medicine 54, 2020. - No. 16. – P. 949-959.
6. Stein, Rehabilitation medicine response to the COVID-19 pandemic / Stein, Joel, Christopher J. Visco, and Scott Barbuto // American journal of physical medicine & rehabilitation, 2020.
7. Horoshko V.I. Rehabilitation massage during the recovery period after coronavirus infection / Viktoriia Horoshko // The process and dynamics of the scientific path: collection Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference, February 26, 2021. – Athens, Hellenic Republic: European Scientific Platform, 2021. – Vol. 2. – P. 101-103.
8. Горошко, В. І. Реабілітація легеневих ушкоджень у пацієнтів після коронавірусної інфекції COVID-19 / В. І. Горошко, О. В. Гордієнко // Перспективи, проблеми та наявні здобутки розвитку фізичної культури і спорту в Україні: матеріали IV Всеукр. електрон. конф. «COLOR OF SCIENCE», 29 січня 2021 р. – Вінниця: ВДПУ, 2021. – С. 280-285.
9. Hotel Dieu Shaver Launches New and Innovative Post-COVID-19 Rehabilitation Program [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.hoteldieushaver.org/site/blog/2021/02/22/hotel-dieu-shaver-launches-new-and-innovative-post-covid-19-rehabilitation-program>
10. Blending Healthcare and Hospitality to Thrive in the Post-COVID-19 Medical Landscape [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://www.fiercehealthcare.com/sponsored/blending-healthcare-and-hospitality-to-thrive-post-covid-19-medical-landscape>
11. COVID-19 prevention and rehabilitation [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://grandhotelpomorie.com/en/covid-19-prevention-and-rehabilitation-program>
12. Реабілітація після COVID-19 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://goodzonehotel.com.ua/special_offer/rehabilitation-after-covid-19/
13. Verma, Exercise and Yoga as Modalities for Post COVID-19 Rehabilitation / Verma, Bhawna & Kundu, Zile // International Journal of Science and Research

(IJSR), 2021. - No. 10. – S. 75-85.

14. Feng, Qigong for the prevention, treatment, and rehabilitation of COVID-19 infection in older adults / Feng, Fan, et al. // *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 2020. – S. 812-819.

15. Law, Tai-Chi and Baduanjin during treatment and rehabilitation of older adults with COVID-19 / Law, Siukan, Albert Wingnang Leung, and Chuanshan Xu // *Asian Journal of Gerontology and Geriatrics*, 2020.

References:

1. Coronavirus disease (COVID-19) pandemic [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.who.int/>

2. Worldometers. Coronavirus Worldwide Graphs [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

3. COVID-19 Coronavirus Pandemic [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.worldometers.info/coronavirus/>

4. Iton, The COVID-19 rehabilitation pandemic / Iton, Miles Witham, Ruth Ten Hove // *Age and aging* 49, 2020. - No. 5. - P. 696-700.

5. De Biase, The Stanford Hall consensus statement for post-COVID-19 rehabilitation / De Biase, Sarah, Laura Cook, Dawn A. SkeBarker-Davies, Robert M., Oliver O'Sullivan, Kahawalage Pumi Prathima Senaratne, Polly Baker, Mark Cranley, Shreshth Dharm-Datta, Henrietta Ellis et al // *British journal of sports medicine* 54, 2020. - No. 16. - P. 949-959.

6. Stein, Rehabilitation medicine response to the COVID-19 pandemic / Stein, Joel, Christopher J. Visco, and Scott Barbuto // *American journal of physical medicine & rehabilitation*, 2020.

7. Horoshko V.I Rehabilitation massage during the recovery period after coronavirus infection / Viktoriia Horoshko // *The process and dynamics of the scientific path: collection Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference, February 26, 2021. - Athens, Hellenic Republic: European Scientific Platform, 2021 - Vol. 2. - P. 101-103.*

8. Goroshko, VI Rehabilitation of pulmonary injuries in patients after coronavirus infection COVID-19 / VI Goroshko, OV Gordienko // *Prospects, problems and existing achievements in the development of physical culture and sports in Ukraine: materials IV All-Ukrainian . electron. conf. "COLOR OF SCIENCE", January 29, 2021 - Vinnytsia: VSPU, 2021. - P. 280-285.*

9. Hotel Dieu Shaver Launches New and Innovative Post-COVID-19 Rehabilitation Program [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.hoteldieushaver.org/site/blog/2021/02/22/hotel-dieu-shaver-launches-new-and-innovative-post-covid-19-rehabilitation-program>

10. Blending Healthcare and Hospitality to Thrive in the Post-COVID-19 Medical Landscape [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.fiercehealthcare.com/sponsored/blending-healthcare-and-hospitality-to-thrive-post-covid-19-medical-landscape>

11. COVID-19 prevention and rehabilitation [Electronic resource]. - Access mode: <https://grandhotelpomorie.com/en/covid-19-prevention-and-rehabilitation-program>

12. Rehabilitation after COVID-19 [Electronic resource]. - Access mode: https://goodzonehotel.com.ua/special_offer/rehabilitation-after-covid-19/

13. Verma, Exercise and Yoga as Modalities for Post COVID-19 Rehabilitation / Verma, Bhawna & Kundu, Zile // *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 2021. - No. 10. - P. 75-85.

14. Feng, Qigong for the prevention, treatment, and rehabilitation of COVID-19 infection in older adults / Feng, Fan, et al. // *The American Journal of Geriatric Psychiatry*, 2020. - P. 812-819.

15. Law, Tai-Chi and Baduanjin during treatment and rehabilitation of older adults with COVID-19 / Law, Siukan, Albert Wingnang Leung, and Chuanshan Xu // *Asian Journal of Gerontology and Geriatrics*, 2020.

Abstract. *The COVID-19 pandemic is in its third year. It has already affected millions of people around the world who are either ill or dying from the spread of the disease, or have been unable to recover from its long-term effects for a long time. It is for the category of people who have fallen ill with COVID-19 that rehabilitation programs are offered all over the world, not only in hospitals, but also in health and spa hotels. Thus, post-cancer rehabilitation in domestic hotels is now quite relevant.*

The article considers the essence of COVID-19 disease, its most common consequences and the problem of humanity in the need for rehabilitation after it. The experience of using post-coded rehabilitation accommodation in world and domestic means is analyzed. It is noted that foreign postcoid rehabilitation programs are effective, although, in our opinion, have a disadvantage - the lack of programs to cleanse the human body of toxins, which are often formed as a result of intensive use of potent drugs in the active phase of COVID-19. Meanwhile, it is quite expedient to implement such world experience in hotel enterprises of Ukraine, especially the above-mentioned method of individual approach to the selection of rehabilitation programs for each guest. At the same time, it should be adapted to the national characteristics of the industry and, if possible, increase its efficiency through the use of natural resources of the area and the improvement of breathing practices.

The expediency of improving the existing post-rehabilitation programs by adding additional new measures to them, namely:

- rehabilitation measures based on the use of remedies from natural sources, such as the use of natural mineral water to cleanse the body of toxins that are often formed as a result of intensive use of potent drugs in the treatment of the active phase of COVID-19;

- rehabilitation measures, the effectiveness of which has been proven by recent research in modern science, such as the use of oriental practices, including pranayama.

The implementation of improved rehabilitation programs in hotel enterprises in Truskavets and the possibility of their individual combination can significantly increase the effectiveness of rehabilitation of millions of Ukrainians and guests from abroad who fell ill with COVID-19.

Key words: *rehabilitation, COVID-19, hotel, services.*

Стаття відправлена: 22.03.2022 р.

© Бойцова А.І., Медвідь І.М., Шидловська О.Б., Іщенко Т.І.